

мованих на досягнення допустимих законом цілей, тому регулювання дії у часі суб'єктивних прав і обов'язків є важливим засобом юридичного впливу на поведінку учасників суспільних відносин.

Пропонується доповнити ч. 3 ст. 263 ЦК вказівкою на те, що від дня припинення обставин, що були підставою для зупинення перебігу позовної давності, перебіг позовної давності урахуванням часу, що минув до його зупинення, продовжується до одного року, а якщо позовна давність була меншою ніж один рік – до строку позовної давності.

Ключові слова: строк, термін, соціальний час, цивільні правовідносини, юридичні факти, факти-стани, зобов'язання.

Luts V.V. The methodological significance of the categories «periods» and «terms» in the civil law of Ukraine

The article considers an important methodological role of such time categories as «period» and «term». It is determined that the rights and obligations established in the legal relations ensure the possibility of committing by their subjects certain actions aimed at achieving the legitimate goals, therefore the regulation of the action in time of subjective rights and obligations is an important means of legal influence on the behavior of participants in public relationships.

It is emphasized that certain forms of manifestation of time correspond to different levels and forms of motion of matter. The peculiarities of social time as a form of the movement of social matter, which consists in the fact that it imprints the dialectical connection of the objective and subjective, necessity and freedom existing only in society.

Attention is drawn to the fact that the delimitation of the categories «terms» and «term» has an important methodological significance not only for civil law, but also for understanding the relevant time concepts when applying the norms of family, housing, land, ecological, economic and other branches of legislation.

It is proposed to supplement Part 3 of Art. 263 of the Central Committee pointing out that from the day of termination of circumstances that were the basis for suspending the limitation period, the limitation period, taking into account the time elapsed before its suspension, extends to one year, and if the limitation period was less than one year - until the term limitation period

Keywords: term, social time, civil legal relations, legal facts, facts-states, obligations.

Махінчук В. М.

ПОНЯТТЯ КІНЦЕВОГО БЕНЕФІЦІАРНОГО ВЛАСНИКА В ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

УДК 347.72

На сьогоднішній день законодавство багатьох зарубіжних країн, у тому числі й українське, для номінації контролюючої

особи використовує термін «кінцевий бенефіціарний власник» (контролер), яким позначають особу, що фактично має можливість контролювати діяльність юридичної особи. Ідентифікація особи кінцевого бенефіціарного власника передбачає можливість установити осіб, які фактично стоять за такими складними бізнес-структурами, як корпорації, та є своєрідним контролем за діяльністю корпорацій.

З метою зменшення рівня корупції в країні відносно недавно було прийнято Закони України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визначення кінцевих вигодоодержувачів юридичних осіб та публічних діячів» та «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення діяльності Національного антикорупційного бюро України та Національного агентства з питань запобігання корупції», якими вносяться зміни до низки нормативних правових актів, спрямованих на ідентифікацію кінцевих бенефіціарних власників юридичних осіб.

У контексті потрібних доповнень мова йде про Господарський Кодекс України, Кодекс України про адміністративні правопорушення, Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» та ін.

Зокрема, відповідно до ст. 641 «Кінцевий бенефіціарний власник (контролер) підприємства» Господарського кодексу України, підприємства, крім державних та комунальних підприємств, зобов'язані встановлювати свого кінцевого бенефіціарного власника (контролера), регулярно оновлювати і зберігати інформацію про нього та надавати її державному реєстратору у випадках та в обсязі, передбачених законом. Згідно із Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» кінцевим бенефіціарним власником (контролером) є фізична особа, яка незалежно від формального володіння має можливість здійснювати вирішальний вплив на управління або господарську діяльність юридичної особи безпосередньо або через інших осіб, зокрема,

шляхом реалізації права володіння або користування всіма активами (коштами, майном, майновими і немайновими правами) чи їх значною часткою, права вирішального впливу на формування складу, результати голосування, а також вчинення правочинів, які надають можливість визначати умови господарської діяльності, давати обов'язкові до виконання вказівки або виконувати функції органу управління, або особа, яка має можливість здійснювати вплив шляхом прямого або опосередкованого (через іншу фізичну чи юридичну особу) володіння однією особою самостійно або спільно з пов'язаними фізичними та/або юридичними особами часткою в юридичній особі у розмірі 25 чи більше відсотків статутного капіталу або прав голосу в юридичній особі.

При цьому кінцевим бенефіціарним власником (контролером) не може бути особа, яка має формальне право на 25 чи більше відсотків статутного капіталу або прав голосу в юридичній особі, але є агентом, номінальним утримувачем (номінальним власником) або є тільки посередником щодо такого права. Даніми, що дають змогу встановити кінцевого бенефіціарного власника (контролера), є відомості про фізичну особу, які включають прізвище, ім'я та по батькові (за наявності) фізичної особи (фізичних осіб), країну її (їх) постійного місця проживання та дату народження. Крім того, в законі міститься визначення структури власності, якою є документально підтверджена система взаємовідносин юридичних та фізичних осіб, що дає змогу встановити всіх наявних кінцевих бенефіціарних власників (контролерів), у тому числі відносини контролю між ними щодо цієї юридичної особи, або відсутність кінцевих бенефіціарних власників (контролерів).

З метою встановлення кінцевого бенефіціарного власника (контролера) суб'єкт первинного фінансового моніторингу витребує у клієнта (юридичної особи) інформацію та/або документи, що підтверджують наявність структури власності такого клієнта. Суб'єкт первинного фінансового моніторингу (крім спеціально визначених суб'єктів первинного фінансового моніторингу, які провадять свою діяльність одноособово, без утворення юридичної особи) з урахуванням вимог законодавства розробляє, впро-

ваджує та постійно оновлює правила фінансового моніторингу, програми здійснення фінансового моніторингу та інші внутрішні документи з питань фінансового моніторингу та призначає працівника, відповідального за його проведення.

Крім того, органи, що здійснюють державне регулювання ринків фінансових послуг, мають право вимагати від юридичних осіб, які звертаються із заявами про включення до відповідних державних реєстрів фінансових установ та/або видачу ліцензій для здійснення діяльності з надання фінансових послуг, а заявники повинні забезпечити в обсязі, визначеному відповідними органами, що здійснюють державне регулювання ринків фінансових послуг: розкриття інформації про кінцевих бенефіціарних власників (контролерів) заявників та про голову і членів наглядового та виконавчого органу заявників.

Щодо Кодексу України про адміністративні правопорушення, то має місце доповнення до ст. 166 ч. 5, яка передбачає накладення на керівника юридичної особи або особу, уповноважену діяти від імені юридичної особи (виконавчого органу), штрафу за неподання юридичною особою державному реєстратору передбаченої Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» інформації про кінцевого бенефіціарного власника (контролера) юридичної особи.

В Законі України «Про банки і банківську діяльність», визначено контроль як можливість здійснювати вирішальний вплив на управління та/або діяльність юридичної особи шляхом прямого та/або опосередкованого володіння однією особою самотійно або спільно з іншими особами часткою в юридичній особі, що відповідає еквіваленту 50 чи більше відсотків статутного капіталу та/або голосів юридичної особи, або незалежно від формального володіння можливість здійснювати такий вплив на основі угоди чи будь-яким іншим чином. До того ж, контролером є фізична або юридична особа, щодо якої не існує контролерів – фізичних осіб та яка має можливість здійснювати вирішальний вплив на управління або діяльність юридичної особи шляхом прямого та/або опосередкованого володіння самотійно або спільно з іншими

особами часткою в юридичній особі, що відповідає еквіваленту 50 чи більше відсотків статутного капіталу та/або голосів юридичної особи, або незалежно від формального володіння здійснювати такий вплив на основі угоди чи будь-яким іншим чином.

Поза тим, відповідно до ст. 58 вказаного закону, учасники банку відповідають за зобов'язаннями банку згідно із законами України та статутом банку. Власники істотної участі зобов'язані вживати своєчасних заходів для запобігання настанню неплатоспроможності банку.

Істотну участь закон визначає, як пряме та/або опосередковане володіння однією особою самостійно чи спільно з іншими особами 10 і більше відсотками статутного капіталу та/або права голосу акцій, паїв юридичної особи або незалежна від формального володіння можливість значного впливу на управління чи діяльність юридичної особи. Особа визнається власником опосередкованої істотної участі незалежно від того, чи здійснює така особа контроль прямого власника участі в юридичній особі або контроль будь-якої іншої особи в ланцюгу володіння корпоративними правами такої юридичної особи.

Законом звертається увага на те, що пов'язана з банком особа за порушення вимог законодавства, у тому числі нормативно-правових актів Національного банку України, здійснення ризикових операцій, які загрожують інтересам вкладників чи інших кредиторів банку, або доведення банку до неплатоспроможності несе цивільно-правову, адміністративну та кримінальну відповідальність. Пов'язана з банком особа, дії або бездіяльність якої призвели до завдання банку шкоди з її вини, несе відповідальність своїм майном. Якщо внаслідок дій або бездіяльності пов'язаної з банком особи банку завдано шкоди, а інша пов'язана з банком особа внаслідок таких дій або бездіяльності прямо або опосередковано отримала майнову вигоду, такі особи несуть солідарну відповідальність за завдану банку шкоду.

Крім того, у пункті 5 статті 52 (Черговість та порядок задоволення вимог до банку, оплата витрат та здійснення платежів) Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» зазначається, що фонд або уповноважена особа Фонду у разі

недостатності майна банку звертається до пов'язаної з банком особи, дії або бездіяльність якої призвели до заподіяння кредиторам та/або банку шкоди, та/або пов'язаної з банком особи, яка внаслідок таких дій або бездіяльності прямо чи опосередковано отримала майнову вигоду, з вимогою про відшкодування шкоди, заподіяної банку. У разі отримання відмови в задоволенні таких вимог або невиконання вимоги у строк, установлений Фондом або уповноваженою особою Фонду, Фонд звертається з такими вимогами до суду.

У контексті розглядуваної теми не можна залишити поза увагою і Податковий кодекс України. Так, у нормах ПК України також згадується вигодонабувач (бенефіціар). Зокрема, бенефіціарним (фактичним) отримувачем (власником) доходу для цілей застосування пониженої ставки податку згідно з

правилами міжнародного договору України до дивідендів, процентів, роялті, винагород тощо нерезидента, отриманих із джерел в Україні, вважається особа, що має право на отримання таких доходів. При цьому бенефіціарним (фактичним) отримувачем (власником) доходу не може бути юридична або фізична особа, навіть якщо така особа має право на отримання доходу, але є агентом, номінальним утримувачем (номінальним власником) або є тільки посередником щодо такого доходу.

З урахуванням змін, які стосуються ідентифікації кінцевого бенефіціарного власника, не буде зайвим сказати і про відповідальність осіб, які мають фактичну можливість здійснювати вирішальний вплив на управління або господарську діяльність юридичної особи безпосередньо або через інших осіб, визначаючи при цьому умови господарської діяльності та даючи обов'язкові до виконання вказівки. Відповідно, така особа могла б притягатися до відповідальності за умови, якщо буде доведено недобросовісність її дій при виконанні обов'язків.

До сказаного слід додати, що не зрозумілою є позиція законодавця, який в контексті тотальних змін і доповнень законодавства в частині можливої ідентифікації кінцевого бенефіціара залишив поза увагою Цивільний кодекс України. Враховуючи викладене, є потреба говорити про можливе закріплення положення про ста-

тус кінцевого бенефіціарного власника та можливість притягнення його до відповідальності на рівні норм ЦК України відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» Звичайно, потрібні змістовні аргументи на підтримку висловленої позиції, які неможливо окреслити в межах однієї наукової роботи, однак вони стануть основою подальших досліджень із вказаної проблематики.

У нинішніх українських реаліях тотального реформування законодавства потрібно наполягати на тому, що кінцеві бенефіціарні власники мають нести персональну відповідальність за дії або бездіяльність відносно юридичної особи, що призвели до неможливості останньої відповідати за своїми зобов'язаннями, тому подальша законодавча ініціатива повинна бути спрямована на посилення персональної відповідальності зазначених осіб. І хоча оновлене нещодавно законодавство, яке зобов'язує повідомляти про особу (ідентифікувати) кінцевого бенефіціарного власника, більшою мірою стосується оподаткування, не виключено, що згодом ідентифікація кінцевого бенефіціара стане ефективним і доволі дієвим інструментом у руках кредиторів для пошуку, арешту активів боржника і подальшого притягнення до відповідальності за борги компанії.

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визначення кінцевих вигодоодержувачів юридичних осіб та публічних діячів» від 14.10.2014 р. // *Відомості Верховної Ради України*. – 2014. – № 46. – Ст. 2048.
2. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення діяльності Національного антикорупційного бюро України та Національного агентства з питань запобігання корупції» від 12.02.2015 р. // *Відомості Верховної Ради України*. – 2015. – № 17. – Ст. 118.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення // *Відомості Верховної Ради УРСР*. – 1984. – Додаток до № 51. – Ст. 1122.
4. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» від 15.05.2003 р. // *Відомості Верховної Ради України*. – 2003. – № 31-32. – Ст. 263.

5. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 14.10.2014 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 50-51. – Ст. 2057.
6. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 14.05.1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 31. – Ст. 440.
7. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 5-6. – Ст. 30.
8. Закон України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» від 01.07.2016 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 50. – Ст. 564.

Махінчук В.М. Поняття кінцевого бенефіціарного власника в законодавстві України

У статті розглядається поняття «кінцевий бенефіціарний власник (контролер)», яким позначають особу, що фактично має можливість здійснювати вирішальний вплив на управління або господарську діяльність юридичної особи безпосередньо або через інших осіб.

Ключові слова: кінцевий бенефіціарний власник, вигодоодержувач, контролер, контроль.

Махінчук В.М. Понятие конечного бенефициарного собственника в законодательстве Украины

В статье рассматривается понятие «конечный бенефициарный владелец», которым обозначают лицо, которое фактически имеет возможность осуществлять решающее влияние на управление или хозяйственную деятельность юридического лица непосредственно или через других лиц.

Ключевые слова: конечный бенефициарный собственник, выгодоприобретатель, контролёр, контроль.

Makhinchuk V. M. The concept of the ultimate beneficial owner in the legislation of Ukraine

The article deals with the concept of «ultimate beneficial owner (Controller)», which means the party that actually has the ability to exercise decisive influence on the management or business activities of a legal entity, directly or through others. It was established that the definition of the controlling person (s) in order to bring it (them) to account, if proven dishonesty, illegality of their actions while performing their duties that led to the inability of the legal entity responsible for its obligations, is quite effective way to protect the rights of creditors from unscrupulous debtors as a consequence of the final identification of the beneficial owner should be significantly simplified procedure for seizure of the property of such persons in the cases provided for in onodavstvi. Determined that subjects can control a corporate structure (controlling person) can be both direct owners, who created the corporation,

but directors, shareholders and other participants that are able to determine the direction of the corporation and influence decision-making, thereby making control of the corporate structure.

Keywords: ultimate beneficial owner, beneficiary, controller, control.

Банасевич І.І.

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ПІДХОДИ ДО РОЗМЕЖУВАННЯ СПОЖИВЧОГО ТА ПУБЛІЧНОГО ДОГОВОРІВ

УДК 347.45/.47

Відповідно до правової позиції Конституційного Суду України, яка викладена у рішенні від 10 листопада 2011 року №15-рп/2011, «...держава сприяє забезпеченню споживання населенням якісних товарів (робіт, послуг), зростанню добробуту громадян та загального рівня довіри в суспільстві». Більше того, відповідно до ст.42 Конституції України держава захищає права споживачів, здійснює контроль за якістю і безпечністю продукції та усіх видів робіт і послуг, сприяє діяльності громадських організацій споживачів. Особливої актуальності питання захисту прав споживачів набуває у зв'язку із тим, що цей правовий інститут належить до пріоритетних сфер адаптації національного законодавства до законодавства Європейського Союзу. Необхідно визнати, що договори за участю фізичних осіб-споживачів займають особливе місце у великому масиві цивільно-правових норм договірної права.

Слід зазначити, що різні аспекти захисту прав споживачів були предметом дослідження окремих дисертацій, зокрема М.М. Гудими «Захист прав споживачів за договором про надання туристичних послуг» [1], Г. А. Осетинської «Цивільно-правовий захист прав споживачів за законодавством України» [2], О.П. Письменної «Правовідносини, що виникають у зв'язку з порушенням прав споживачів внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг)» [3], Ю.Ю.Рябченка «Судовий захист прав споживачів» [4], О. Ю. Черняк «Цивільно-правовий статус споживача у контексті адаптації законодавства України до законодавства Євро-